בס"ד

טועמיה- חיים
לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' קרח תשפ"ו

הרב מרדכי אלון שליט"א

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:
ירושלים – 19:10 | 20:28
תל אביב - 19:26 | 20:30
חיפה - 19:19| 20:32
מגדל - 19:10 | 20:30
באר שבע – 19:25| 20:28

ומדוע תתנשאו על קהל ה'?

נדמה שאין פרשה מוכרת יותר מפרשת השבוע שלנו, על כל תיאוריה - האדמה שבולעת והאש ששורפת וכו', אבל צריך להבין מה הולך פה לעומק. ננסה לתאר את מהלך האירועים, לשאול שאלות תוך כדי ולנתח לעצמנו מה אנחנו יכולים וצריכים לקחת איתנו לחיים.

אפשר לקבל תשובה?!

קרח בן יצהר ודתן ואבירם בני אליאב, חוברים יחד עם מאתיים וחמישים נשיאי עדה להפיכה שלטונית במובן הכי גדול של המילה. טענתו של קרח צריכה הבנה -

...כִּי כָל-הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל-קְהַל ה'. (במדבר, ט"ז, ג')

קרח לא אומר 'אתם מתנשאים, אתם משתררים, אתם רעים', אלא שואל שאלה - "מדוע תתנשאו?". צריך להבין גם את השאלה וגם האם בכלל ניתנת לה תשובה במהלך הפרשה. משה יכול היה לומר לו שהשאלה כלל איננה מקובלת, אבל לא ברור איך סדרת העונשים שמיד תופיע עונה לשאלה הזו. זוהי שאלה יסודית שצריך להבין.

משה מבודד את זירות ההתקוממות ומדבר תחילה עם קרח ובני לוי, ללא דתן ואבירם, ומבין ממנו שהוא רוצה להתמנות לכהן גדול "ובקשתם גם כהונה" (שם י'). לרש"י יש ביטוי מדהים ולפיו משה אומר לקרח - 'תאמין לי שגם אני רוצה להיות כהן גדול אבל הקב"ה בחר באהרן'. הוא גם אומר להם-

...בֹּקֶר וְיֹדַע ה' אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר-בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו. (שם ד')

ורש"י מסביר -

בקר וידע ה' את אשר לו. לעבודת לויה. **ואת הקדוש.** לכהונה. **והקריב.** אותם אליו. (שם ברש"י)

מה הכוונה במילה "בוקר"? תשובה אחת שמביא רש"י היא -

בקר וידע וגו'. עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו, והוא היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם (במ"ר שם ז)

אבל אם אתה רוצה לדחות אותם, אז למה רק עד למחרת בבוקר ולא יותר, עד לערב של מחר למשל? והתשובה השניה של רש"י -

... ומדרשו, בקר, אמר להם משה, גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב, כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר 'ויהי ערב ויהי בקר' (בראשית א, ה) **'ויבדל'** (שם ד), **כך ויבדל אהרן להקדישו וגו'** (דברי הימים-א כג, יג).

זה יפה אבל עדיין צריך להבין את המושג הזה לעומקו והאם זה עונה על השאלה שפחתנו בה "מדוע תתנשאו", כי מה שעומד להתרחש עוד מעט אלו הוכחות שה' בחר באהרן ולא תשובה לשאלה מדוע. אני מבין שדתן ואבירם יצאו בהתרסה נגד משה ולכן הם צריכים "לחטוף בומבה", אבל קרח בסך הכל שאל "מדוע" ולכאורה אין תשובה שעונים לו. לפי האר"י הק', לקרח יש ראיה גדולה קדימה, ואי"ה נגיע ונדבר על זה.

ואהרן מה הוא

מיד לאחר מכן, מציע משה לקרח ולמאתיים וחמישים האנשים שאיתו לקחת מחתות עם קטורת ומחר ה' יבחר מי הקדוש, כשבינתיים הוא מנסה לשכנע אותם לרדת מכל הסיפור. הוא גם אומר להם -

...לָכֵן אַתָּה וְכָל-עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל-ה' וְאַהֲרֹן מַה-הוּא כִּי תַלִּינוּ עָלָיו. (שם י"א)

ובחסידות מוסבר כל כך יפה "ואהרן מה הוא" - שאהרן הוא בבחינת מה, הוא בבזה ביטול שאין מה להכניס אותו לתמונה ואם יש לכם תלונה - זה רק על הקב"ה.

אז אם התשובה של משה היא שהוא ואהרן מתנשאים כי זו היתה הבחירה של הקב"ה - אז תגיד את זה. למה משה לא אומר את זה מפורשות? ואם להתנשא זה ביטוי שלילי ומזלזל, אז תענה לקרח - 'שתוק, איך אתה מדבר?!'. זו שאלה שנראית כצדדית אבל היא מהותית ועוד מעט נחזור אליה.

ארץ זבת חלב ודבש

משה כאמור מבודד זירות, ועכשיו הוא פונה לדתן ולאבירם -

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה. (שם י"ב)

במדרשים אנחנו מכירים את דתן ואבירם עוד מהיותו של משה רבנו נער שמפריד בין האיש המצרי המכה את העברי. גדלנו על המדרשים האלה, אבל באמת, חוץ מהפסוקים אצלנו בפרשה - אין על דתן ואבירם מילה נוספת במקרא. כל השאר, איך היה עם פרעה, ושהם יצאו ללקוט מן וכו' - זה מדרשים, ורק מה שכתוב פה זה מה שהתורה אומרת, ולכן עלינו להבין מה כתוב עליהם כי כאן זה השורש של הכל. הנה דבריהם -

הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי-תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם-הִשְׂתָּרֵר. אַף לֹא אֶל-אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֱבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן-לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הֲעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה. (שם י"ג-י"ד)

ההשוואה שלהם את ארץ מצרים לארץ זבת חלב ודבש היא מזעזעת ומקוממת! משה פונה לקב"ה ואומר -

וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל-ה' אַל-תֵּפֶן אֶל-מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת-אַחַד מֵהֶם. (שם ט"ו)

לפי הפשט, וכך מביא גם רש"י במקום, הוא חוזר ומדבר על מקריבי הקטורת דווקא, למרות שמי שעיצבן אותו עכשיו היו דווקא דתן ואבירם. ואז ממשיכים אל השלב הבא - משה מעמיד את מקריבי הקטורת, שממתינים פתח אהל מועד עם משה ואהרן, כשכל אחד מהם יודע שאם הוא לא ייבחר ע"י הקב"ה - הוא ימות במקום. איזו מסירות נפש! קרח מקהיל עליהם את כל העדה פתח אהל מועד, כדי שכולם ייראו - איזו אמונה עצומה שיש לו, ממש כמו אליהו בהר הכרמל, ואז -

וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח אֶת-כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְּבוֹד-ה' אֶל-כָּל-הָעֵדָה. (שם י"ט)

נדמיין רגע את הסיטואציה הזו שכולם נמצאים בפתחו של אוהל מועד וכבוד ה' יורד עליהם, עדיין אין שום שרפה, ואז -

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר. הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרֶגַע. וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל-בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא וְעַל כָּל-הָעֵדָה תִּקְצֹף. וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן-קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם. וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל-דָּתָן וַאֲבִירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. (שם כ'-כ"ה)

אגב, לכל מי מדמיין את דתן ואבירם בתור שני חבר'ה צעירים מהאופוזיציה, הרי שזו תמונה לא נכונה, כי אם אלו אותם דתן ואבירם שרבו כשמשה היה נער צעיר - הם צריכים להיות עכשיו בני למעלה ממאה! יש פה אידיאולוגיה שלמה, לא חבר'ה צעירים חמומי מוח. ואז בפעם היחידה בהיסטוריה משה רבנו מבקש וקובע מה יהיה העונש, שיהיה הראשון בסדרה בת שלשה-ארבעה-חמישה שלבים (להלן). הוא מצווה לכולם לסור מעל האנשים הרשעים, דתן אבירם יוצאים כנגדו, "בקומה זקופה לחרף ולגדף" בלשון רש"י (שם כ"ז), מאהליהם, יחד עם המשפחות, ואז משה אומר -

...בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי-ה' שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא מִלִּבִּי. אִם-כְּמוֹת כָּל-הָאָדָם יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל-הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא ה' שְׁלָחָנִי. וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאֹלָה וְיָדַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-ה'. (שם כ"ח-ל')

"בזאת תדעון כי ה' שלחני"? איפה הקב"ה אמר לו כך או שהוא בכלל דיבר עם הקב"ה בהקשר הזה?! ומה בליעת האדמה אמורה לייצג? ואם הם יומתו שלא בבליעת האדמה?

שלשה עונשים

וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת-בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל-הָרְכוּשׁ. (שם ל"א-ל"ב)

הדמויות המרכזיות פה הן דתן ואבירם, אבל האדמה בלעה את "כל האדם אשר לקרח". מעניין.

וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל. (שם ל"ג)

לא כתוב כמה אנשים נבלעו אבל אנחנו יודעים שכל עדת קרח הם דתן ואבירם, נשיהם בניהם, עדתם ורכושם, ואילו מאתיים וחמישים האנשים מקטירי הקטורת ממתינים פה ליד ואז יוצאת אש ואוכלת אותם -

וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת ה' וַתֹּאכַל אֶת הַחַמְשִׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת. (שם ל"ה)

אלו שני העונשים הראשונים. יש שאלה מעניינת במפרשים - האם קרח היה בין הבלועים באדמה או בין השרופים באש? יש אפילו דעה בחז"ל שהוא היה בשניהם - נבלע, עלה ונשרף.

מיד לאחר מכן הקב"ה אומר למשה -

אֱמֹר אֶל-אֶלְעָזָר בֶּן-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת-הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת-הָאֵשׁ זְרֵה-הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ. (שם י"ז, ב')

לאחר מכן פונים לאהל מועד, הענן מכסה את האהל. ואז, כאילו כל זה לא הספיק, מגיעים לשלב ג' -

וַיִּלֹּנוּ כָל-עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת-עַם ה'. (שם ו')

זה קרה ממחרת, הם ישנו לילה שלם על דברי משה ועל מה שהם ראו ועדיין הם וכל העדה איתם מלינים על משה ואהרן, שהמיתו את עם ה', כלומר את השרופים והבלועים, שהם "עם ה'"! צריך להבין את זה.

משה ואהרן באים אל אהל מועד,ואז אנחנו מגיעים לשלב הבא בפרשה - המגפה. וזה מגיע כאשר אנחנו עדיין לא יודעים שיש מגפה ומשה שולח את אהרן עם קטורת לעצור את המגפה שעכשיו נמצאת בהתהוות -

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר. הֵרֹמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרֶגַע וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם. (שם ט'-י')

כלומר, בליעת האדמה את עדת קרח היה רעיון של משה, המאתיים וחמישים מחתות - גם את זה אמר משה, ועכשיו בא הקב"ה ואומר לקב"ה ולאהרן - אני הולך לכלות "אותם כרגע". את מי? מיד נראה.

איך מנצחים בתיקו?

בואו נראה מה עושה עכשיו משה -

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמַּחְתָּה וְתֵן-עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֶךְ מְהֵרָה אֶל-הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' הֵחֵל הַנֶּגֶף. (שם י"א)

זה משה שכאמור ביקש שהאדמה תפצה את פיה, שאמר למאתיים וחמישים איש וכולם נשרפו - ופתאום כשהקב"ה אומר לו שהוא עושה מגפה, הוא שולח את אהרן, זה שהתלוננו עליו,[1] ואומר לו לרוץ עם הקטורת לעצור את המגפה שהתחילה.

וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ו דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ אֶל-תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת-הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל-הָעָם. וַיַּעֲמֹד בֵּין-הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. (שם י"ב-י"ג)

מה היתה המגפה? פעמים רבות לא מופיע בתורה מספר המתים במגפה,[2] אבל כאן כתוב -

וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים עַל-דְּבַר-קֹרַח. (שם י"ד)

מה קרה פה? מהו השלב הזה? מה זה אומר - בליעת אדמה, שרפה ועכשיו מגפה עם מספר משונה של מתים?!

וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל-מֹשֶׁה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה. (שם ט"ו)

רגע, אבל כבר בפסוק י"ג כתוב שהמגפה נעצרה, למה זה מופיע פה שוב?! רש"י אומר כאן שהמגפה כאן פגעה בעם, והיא נעצרה בתחילת הנגף, כשתחילת הנגף זה 14,700 איש. משה נשאר באהל מועד ואהרן יצא החוצה לתוך הקהל. מי גילה למשה רבנו שעם קטורת אפשר לעצור מגפה? ועוד - אם משה יודע את הפטנט הזה, למה הוא עצמו לא יוצא לעצור את המגפה? - כנראה שמשה מבין שרק כהן גדול יכול לעבוד עם קטורת, והוא כאמור איננו כהן גדול. משה מבטל את עצמו לאהרן, ואהרן עומד בין החיים ובין המתים, וכתיאורו של רש"י -

ויעמוד בין המתים וגו'. אחז את המלאך והעמידו על כרחו, אמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי, אמר לו, משה צוני לעכב על ידך, אמר לו, אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה, אמר לו, אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין, הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד בוא עמי ושאל. וזהו שנאמר 'וישב אהרן אל משה'... (שם י"ג)

טענתו של אהרן שמשה אינו אומר דבר מלבו אלא מפי הגבורה, עומדת לכאורה בנגד טענת המלאך, אבל אם כן יש כאן שתי טענות שוות, "תיקו", אז איך זה שהטענה של אהרן מבטלת את טענת המלאך?! נחזור לזה עוד מעט.

אות לבני מרי

אחרי שהמגפה נעצרה, אנחנו ממשיכים לשלב הרביעי בפרשה - י"ב המטות שמביאים השבטים ועליהם כותבים את השמות, כאשר מטה אהרן משמש לשבט לוי כולל לכהנים. מכניסים את המטות לאוהל מועד והשבט שבחר בו ה' - מטהו יפרח. זה דבר יפה, נס מרשים, אבל בשביל מה צריך את זה? רק כדי לסיים במין אוירה רומנטית של פריחה, אחרי התיאורים הקשים מתחילת הפרשה? והתוצאה תהיה -

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר-בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי מֵעָלַי אֶת-תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם. (שם כ')

רש"י אומר שהכוונה ב-"והשבותי" היא כמו שיכוך כאבים. כלומר הקב"ה אומר - אני לא הולך לבטל טוטאלית את תלונות בני ישראל אלא זה יהיה כמו אקמול, שיכוך כאבים בלבד. למחרת כאשר בא משה אכן פורח מטהו של אהרן -

וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל-אֹהֶל הָעֵדֻת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה-אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶּרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים. (שם כ"ג)

בדיוק כמו בתהליך של שקדים - פריחה, חנטה ולבסוף הפרי,[3] אבל כשמשה מוציא את המטות הוא רואה את שלשת השלבים הללו גם יחד - פרחים, הנצה ופרי! ואז באים בני ישראל ולוקחים את המטה -

וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת-כָּל-הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי ה' אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטֵּהוּ. (שם כ"ד)

אבל לא כתוב שום דבר על ההתפעלות שלהם. אנחנו היינו מצפים לאיזה "וואו" גדול או קריאת 'געוואלד'! הרב בר שאול זצ"ל מבאר שאכן הם לא התפעלו, שעדיין בני ישראל לא השתכנעו לגמרי שאהרן הוא הנבחר, וכפי שהקב"ה מצווה את משה -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת-מַטֵּה אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי-מֶרִי... (שם כ"ה)

הם עדיין בני מרי! הסיפור עדיין לא נגמר, והאמת היא שהוא לא נגמר עד ימינו!

...וּתְכַל תְּלוּנֹתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמֻתוּ (שם)

רק אז תכל תלונותם, כאשר המטה ייגנז. המטה גנוז עד היום יחד עם הלוחות וצנצנת המן בארון העדות, וכנראה רק כאשר הוא יתגלה נוכל לראות איך מסתיימות תלונות הפרשה.

---

[1] והוא לא שולח אגב, את אלעזר, כפי שהיה קודם לכן עם מקטירי הקטורת.

[2] במעפילים, בקברות התאווה ועוד לא מופיע מספר הנופלים.

[3] וכך אף מתאר רש"י במקום ואכמ"ל.

עד כאן עברנו על פסוקי הפרשה ולפני שנתחיל לבאר הכל, רק עוד שאלה אחת קטנה ששואל הרמב"ן - אם טענת קרח היא על מינוי אהרן לכהן גדול במקומו וטענת ראשי הסנהדראות היא על מינוי הלווים במקום הבכורים, אז למה הם חיכו לאחרי חטא המרגלים? אהרן הרי קיבל את הכהונה הגדולה בר"ח ניסן ואילו חטא המרגלים היה בט' באב - זה למעלה מארבעה חודשים לאחר מכן! ואם, כפי שכל המפרשים אומרים, שבני ראובן טוענים על עצם בחירת שבט לוי - הרי שבחירתו של לוי כבר היתה אחרי חטא העגל, למעלה משנה לפני כן! אז מה קרה עכשיו?

התשובה הטכנית של הרמב"ן נשמעת כמעט 'פוליטית' - קרח רוצה לעשות הפיכה בהנהגה, שבשביל זה אתה צריך גם כח אידיאולוגי רוחני, אותו מייצג קרח, וגם את הכח האירגוני-פוליטי של דתן ואבירם, ובשביל זה צריך תזמון נכון, ואחרי חנוכת המשכן התזמון לא היה טוב כי משה רבנו היה אז בשיאו. המשכן נחנך, מתחילים לנסוע לכיוון ארץ ישראל. רק אחרי זה התחיל סיפור המתאוננים, קברות התאווה, אחרי זה אהרן ומרים דיברו במשה, ואז חטא המרגלים - ועכשיו אחרי שהם הבינו שהם לא עומדים להיכנס לארץ, זה תזמון נוח כדי לשכנע את העם. זו תשובה טכנית חלקית וכמדומני שצריך לתת פה משהו יותר מעמיק.

קומוניזם רוחני

בואו נתחיל לבאר הכל מההתחלה. שאלנו מה מחבר את קרח עם דתן ואבירם אידיאולוגית, בפשט. כפי שאמרנו פעמים רבות, הפרשן הטוב ביותר של המקרא - הוא המקרא עצמו. טענת קרח היא שכל העדה כולה קדושים, היינו שיוויון, קומוניזם של קדושה. כולנו עמדנו על הר סיני. זה העומק של המדרש על הטליתות שכולן תכלת - כולנו טליתות תכלת. מבחינת מהות הקדושה, קרח אכן צודק וכולם קדושים כי בכולנו יש את אותה נפש אלוקית. משה רבנו ואני. דתן ואבירם טוענים טענה זהה, אך מכיוון אחר - כל הארצות שוות. אין דבר כזה ארץ אחת שהיא "זבת חלב ודבש". יהושע וכלב אמרו בפרשת המרגלים שכל מהותה של הארץ היא "ארץ אשר היא זבת חלב ודבש". ויש רק ארץ אחת שהתורה מעמידה בהנגדה לארץ ישראל - ארץ מצרים - "לא כארץ מצרים אשר יצאתם משם" (דברים י"א, י'), ואת הארץ הטמאה הזו, "ערוות מצרים", באים דתן ואבירם ומשווים לארץ ישראל. אם ננקה את הקליפות של הטענה שלהם נראה שזה הגורם המשותף בין קרח לדתן ואבירם. קרח לוקח את זה לכיון שלו, ואת דתן ואבירם הוא מצרף אליו באופן טכני - כולם קדושים - האנשים, הארצות, ולא צריך את ההתנשאות כדי לרומם את כולם. לשיטתם אין הבדל איפה אנחנו נמצאים - במצרים, במדבר, בארץ ישראל, והם אומרים כמעט בציניות - 'עכשיו אחרי שהודעת לנו שנמות כולנו במדבר, אתה מנסה לעודד אותנו שכשנבוא אל הארץ נביא נסכים ונפריש חלה. מספיק עם השטויות האלה. אפשר לעבוד את ה' בכל מקום שאתה נמצא בו, העיקר הלב, הנשמה'.

ראינו שהארץ בלעה את "כל האדם אשר לקרח", אבל בתהילים המשורר אומר -

תִּפְתַּח אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן וַתְּכַס עַל עֲדַת אֲבִירָם. (תהילים ק"ו, י"ז)

ורק קרח לא מופיע כאן! דוד המלך, לא למדת את פרשת קרח? והנה הפסוק הבא -

וַתִּבְעַר אֵשׁ בַּעֲדָתָם לֶהָבָה תְּלַהֵט רְשָׁעִים. (שם י"ח)

זה מדבר על השרופים. ומה עם קרח?

דתן ואבירם טענו שכל האדמות שוות? - אז עכשיו, אומר משה רבנו, האדמה תבלע אותם ואבן כל האדמות יהיו שוות. הכל שווה. ומהי האש? – זו האש שאכלה גם את נדב ואת אביהוא. היא מייצגת את ההפך מהאדמה. האדמה בולעת את אלו "שלכלכו" על ארץ ישראל, שטענו 'מספיק כבר עם הלאומנות הזו, עם קדושת הקרקע המטורפת הזו שלכם. זה לא משנה איפה אתה נמצא!'. אותם בלעה האדמה כשפתחה את פיה. לעומת זאת האש שיורדת מהשמיים מבטאת את התשוקה, את הרצוא. להבה שלא מצליחה להופיע פה ב'רצוא ושוב' אלא רק ברצוא, כמו נדב ואביהוא. אנשי קרח שטענו "כל העדה כולם קדושים" - אז כולם קרבן. כי כאן צריך היררכיה, צריך סדר ולא אנרכיה.

העונש הראשון הוא על הבושה וחרפה של השוואת ארץ ישראל למצרים, העונש השני הוא למקריבי הקטרת, שמבקשים להעלות אש גבוהה באמת ובתמים וטוענים טענה קשה - 'למה אתם לוקחים מאיתנו את היכולת להתקרב לה' ולהקטיר קטורת? כל אחד מאיתנו רוצה את זה!. הקטורת היא הקשר שלנו עם הקב"ה'. הפעם הראשונה שנתקלנו בקטורת היתה עם אברהם ויצחק - 'כולנו אברהם ויצחק! אני מוכן למסור את הנפש כדי להקטיר קטורת'.

ועדיין לא ענינו על טענת קרח "ומדוע תתנשאו". נסביר את זה יותר עמוק - הכוונה היא 'בשביל מה? מה נותנת ההתנשאות שלכם לעם ישראל? מה זה נותן שאתה משה רבנו, הגם שאתה רבם של כל הנביאים והאמונה בך היא עיקר בפני עצמו, מה זה נותן? ומה נותן הענין שרק הכהן הגדול יכול להקטיר את הקטורת ולהיכנס לקדש הקודשים? בשביל מה זה טוב?'.

ושאלה בסוגריים - לקרח יש גם טענה צדדית נוספת שלא תמיד שמים אליה לב; השבט היחד שלא חטא בעגל היה שבט לוי, אבל בן לוי אחד כן חטא שם - אהרן הכהן! אולי זה לא הכי מנומס, אבל זו האמת, אז למה דווקא הוא חייב להיות הכהן הגדול?! הרי הוא עצמו כבר שם לב שחלשה דעתו וכו'. הרי אני גם בן יצהר בן קהת בן לוי, יש איתי מאתים וחמישים מקריבי קטורת, אפשר לקבל הסבר למה אני לא?'.

הטראומה של בני ישראל

בואו נחזור אלינו ונראה מה קרה עם המגפה. "וילונו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן" - המילה 'למחרת' באה לומר דבר חדש אבל שקשור למה שהיה לפניו, ליום

שלפני כן - ואז מגיעה מגפה שבה מתים ארבעה עשר אלף ושבע מאות איש. מהי המגפה הזו? - אם בליעת האדמה באה על סיפור דתן ואבירם, והשריפה באש באה לתאר את הרצוא של מקריבי הקטורת כאמור, הרי שמגפה, אפידמיה, איננה מבחינה בין טובים לרעים. היא פוגעת בכולם. העם הלכו לישון והנה למחרת הם ממשיכים לצעוק צעקה - חווינו דברים נוראים ועד עכשיו לא קיבלנו שום תשובה למה'. אתם יודעים מה העם הזה עבר לאחרונה? איזה טראומות?! בואו ניזכר - במתאוננים מתו שבעים זקני ישראל ואש בערה בהם ואכלה אותם. בקברות התאווה מתו עוד רבים ("מכה גדולה מאד"), במרגלים הם רואים את גדולי ישראל מתים לפניהם "במגפה לפני ה'", הם עצמם נכללים בעונש שנגזר על העם בעקבות אותו חטא והם עתידים למות במדבר, אחרי זה - המעפילים, שעשו תשובה ורצו לעלות אך ניגפו. עכשיו הם ראו מאתים וחמישים שרופים ואת כל עדת קרח נבלעת. והנה הם צועקים כעת "אתם המיתם את עם ה'". הם נמצאים בטראומה.

המשך חכמה זצ"ל מבאר בגאונות -

ארבעה עשר אלף ושבע מאות. יתכן לכוון המספר, משום דהם חלקו על היבחר שבט לוי הלא כל העדה כולם קדושים [העם ממשיכים את התפיסה של קרח של "כל העדה כולם קדושים"]**. וזה נגד צוואת יעקב אבינו, שלוי לא ישא מטתו, שהוא ישא הארון, וכפי מה שדרשו רז״ל דבאותות לבית אבותם, והביאו רש״י בפ׳ ויחי, יעו״ש, לכן נענשו קמ״ז מאות נגד שנותיו של יעקב. וזה שאמר מלבד המתים על דבר קרח, היינו במחשבת קרח שלא חלק בלבבו על שבט לוי, רק על כהונה גדולה. ודו״ק.** (משך חכמה שם)

המגפה כילתה מאה פעם מאה ארבעים ושבע. המגפה עוברת מיחידות למאות - זו מגפה. אלמלא שבט לוי כבר היינו אובדים במצרים כעובדי עבודה זרה. אלמלא שבט לוי היינו נתקעים בחטא העגל, בשבוע הבא נראה שבשנה הארבעים, כאשר מת אהרן ועננו הכבוד נעלמים, שבט לוי החזיר אותנו שבע מסעות שברחנו לאחור. התפקיד של שבט לוי הוא לא לאפשר לנו לשקוע במציאות.

לנשא את ישראל

טענתם העמוקה של קרח ועדתו היא שאנחנו כולנו 'תכלת', וזה אכן מה שעתיד להיות לעתיד לבוא -

... וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת־מוֹרֶיךָ. (ישעיהו ל' כ')

והכוונה היא לא לאיזה רב גדול אלא לקב"ה בעצמו (עי"ש ברש"י), ובמקום אחר כתוב -

וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ ה׳ כִּי־כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם נְאֻם־ה׳. (ירמיהו ל"א, ל"ג)

אבל בעולם הזה אנחנו עוד לא שם. בעולם הזה אלמלא משה המושה אותי כל הזמן אל המקום העליון, אני לא אוכל לשרוד. משה רבנו הוא ה"שושבינא דמלכא", הוא שולח את אהרן לעצור את המגפה עם הקטורת, ועם ישראל עומד לגלות שלא הקטורת ממיתה אלא החטא הוא שממית, והוא מתחיל גם לגלות מהו תפקידו של אהרן. אהרן מגיע אל המלאך ואומר לו 'אני שליחו של משה', ושאלנו למה זה יותר מלהיות שליחו של הקב"ה, והתשובה היא כי הקב"ה ברא את העולם כי הוא נתאווה שתהיה לו ית' דירה בתחתוניים ולכן מה אתה, אדוני המלאך ביחס למשה? אתה מלאך כי אין לך ברירה, אין לך בחירה. אתה יודע מה זה שבשר ודם יכול להישבע לפני הקב"ה שאין משה אומר דבר מלבו אלא הכל מפי הגבורה? אתה מבין איך משה יכול לרומם את כולנו?! זה לא 'תיקו' במאזן של אהרן נגד המלאך אלא זה טריליון מול אחד. אולי אפילו טריליון מול אפס. אתה בכלל זו איננה התמודדות.

ועוד שאלנו, למה משה עצמו לא יצא אל המלאך לעצור את המגפה, הרי מלאך המוות גילה לו את הרז הזה כאשר הוא עלה להר סיני לקבל את התורה, והתשובה היא - כי משה אומר 'יש כהן גדול פה בעולם ותפקידו הוא לרומם את כולנו להיות כהנים גדולים, להיות ממלכת כהנים, להיום גוי קדוש'. הרמב"ם בסוף הל' שמיטה ויובל אומר שאם האדם רוצה הוא יכול לבדל את עצמו ולהיות קדוש. כל אחד יכול באופן פנימי להיות כהן גדול אבל זה קורה רק מפני שיש מי שאתה קורא להם "מתנשאים" כי הם, אותם מתנשאים, מנשאים ומרימים אותנו!

לא התלמוד עיקר אלא המעשה

לקרח יש טענה רצינית, ולכן זה בא דווקא אחרי חטא המרגלים; מופיע בספרי חסידות שהמרגלים רצו להישאר בעולם הרוחני של המדבר, עם העננים המקיפים וכו', כי הם חשבו שהם ואנחנו לא נמצאים במדרגה לעזוב את זה ולהיכנס לארץ. הקב"ה אמר להם שהתפיסה שלהם היא חטא גדול והעיקר הוא לבוא לארץ ואין התלמוד עיקר אלא המעשה. והנה באים קרח ואנשיו הגדולים ואומרים למשה - 'אם היינו בתפיסה של המרגלים שכל העולם הוא רק השגות רוחניות, אז בוודאי שאין מי שישווה לך ואף לאהרן ולאלעזר ואיתמר, אבל מבחינת קיום וגילוי מצוות ה' - האם יש כלל הבדל ביני לבינך? הרי אתה ואני מניחים תפילין באופן דומה וכן בשאר המצוות'. קרח בעצם בא ואומר - 'אני בא אחרי חטא המרגלים, והטענה שלי איננה פוליטית אלא עמוקה ומהותית - 'כל העדה כולם קדושים וכולם יכולים לגלות את רצון ה' באופן דומה. כל יהודי הוא קדוש. תן לנו לגלות את זה! משה רבנו, אתה זוכר את הרגע ההוא על ים סוף כשהקב"ה אמר לך ללכת אחורה, להפסיק להתפלל, ושעם ישראל כולו יעשה מעשה ויוביל את העניינים? -ככה אני רוצה עכשיו. בן דודי האהוב משה רבנו, אני זוכר את הרגע הגדול שבו אתה אמרת לקב"ה את מה שאמרנו לך "רצוננו לראות את מלכנו", אז למה אנחנו צריכים אתכם מתנשאים על קהל ה'?'. להתנשא זה לא להשתרר. ההשתררות היתה טענתם של דתן ואבירם הרשעים. "מתנשאים" הכוונה היא כמו למלך שהוא במהותו רם ומתנשא מעל עמו. במה אתם שונים במהות מאיתנו? זוכרים שגם מרים ואהרן דיברו במשה כי הם לא הבינו במהות שהוא שונה מהם? אז הנה קרח אומר את זה.

האר"י הק' זיע"א אומר שהבעיה של קרח היתה שהוא הסתכל רחוק מדי, שכן כך אכן יהיה לעתיד, אבל עכשיו "בוקר ויודע ה'" - אני יכול לעשות מצוות, אבל כשאני דבק במשה זה משהו אחר. אני יכול ללמוד תורה שלא לשמה, אני יכול אפילו ללמוד תורה לשם דברים לא טובים חלילה - לפי השו"ע גם במקרה כזה אתה צריך להמשיך וללמוד, למרות שזה מסובן ולא רצוי, מפני שיום יבוא ובעז"ה תעשה תשובה, וישראל מובטחים שיעשו תשובה, ואז כל השטויות והאגו ייצא מהקליפות שלהם ויצאו מהלימוד הזה הדברים הטובים שבו, אבל תגידו, אפשר להשוות בין מצווה מצ'וקמקת כזו לבין מצווה שנעשית בהידור? הרבי מליובאוויטש זיע"א שעל שיחה מופלאה שלו מבוססים דברינו, מביא לזה דוגמא נפלאה; יהלום, אבן טובה, היא מבריקה ומנצנצת - אבל אם האבן הזו מכוסה בבוץ, הרי שהגם שהיא איננה מבריקה עכשיו הרי שהיא עדיין נשארת טובה ויקרה!

וזה התפקיד של משה ואהרן - הם צריכים לעזור לי שהמצוות שאני עושה יאירו! אני יכול לקיים את המצווה גם בלעדיהם, אבל מי מושה אותי מהבוץ שאני שקוע בו כדי שזה יאיר אותי ואת העולם כולו? קרח חובר לדתן ולאבירם כי זו התפיסה החוזרת לאורך כל ההיסטוריה - 'תפסיקו עם הרעיונות האלה של עם נבחר, תפסיקו עם מצוות מיוחדות, ועם כהנים ולווים ועם ארץ ישראל. די - הרגתם אותנו! תנו לנו להיות כולנו קדושים. תנו לנו לחיות לעתיד לבוא. אנחנו כבר לא צריכים את זה. עברנו מספיק כדי לדעת איך כבר יוצאים מהבוץ. די, אנחנו כבר ילדים גדולים'.

תפילין בערב שבת עם חשיכה

יש גמרא מפורסמת שמביאה כל מיני דברים שאסור לאדם לעשות אותם בערב שבת כדי שלא נבוא להיכנס איתם לשבת, אבל בניגוד לזה -

תני דבי רבי ישמעאל יוצא אדם בתפילין בע״ש עם חשיכה. מאי טעמא כיון דאמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה ק״ו מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה (שמות כח, לח) **והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה הלכך מידכר דכיר להו.** (שבת י"ב.)

מרן הרב קוק זצ"ל בשנת תרנ"א, לפני מאה שלושים וחמש שנה, כשהוא עוד רב צעיר ברוסיה, מסביר את הגמרא הזו ושואל למה השבת איננה זמן תפילין? התשובה שבדר"כ נותנים היא שהשבת היא אות וגם התפילין הם אות. אבל עדיין קשה - מה הבעיה עם שני אותות יחד? גם ברית מילה זה אות ורבים נוהגים למול את בניהם עם תפילין ואין עם זה שום בעיה. הרב קוק מבאר שהתפילין הם הייצוג המקסימלי של המצוות המעשיות שבאות להרים את הגוף אל הקדושה. יש הרבה מצוות מעשיות - לעשר פירות, לתת צדקה, להתעטף בטלית וכו' אבל התפילין זה לקחת חפץ של קדושה ולכרוך אותו על הגוף, על המוח ועל הלב, ולשעבד את הכל אליו ית'. הקריטריון להנחת תפילין הוא משיידע לשמור על הגוף נקי,[4] ולכן המצווה הזו מייצגת את כל המצוות שאנו קוראים להן בלשון הפנימית "אור ממלא", היינו איך אני מצליח להחדיר את הקדושה הזו ולעשות ניקוי לגוף, איתכפיא, ולהעלות אותו דרך המצווה. לעומת זאת שבת היא "אור מקיף". שבת לא צריך תפילין כי בשבת יש אור כזה שאתה נמצא כולך בתוך המציאות של שבת, זה עונג מיוחד.

אומר הרב קוק - יש רק בעיה אחת. ודאי ששבת אינה זמן תפילין. ששת ימי המעשה משולים לששת אלפי השנים של העולם שנמצא בגלות, וכשאתה נמצא בגלות כל אחד יודע שאם אין לך תפילין לא תוכל להתרומם ולהתעלות. גם בגלות הפיסית אם אתה לא חבר בקהילה, אם אין תפילין שמרימות וקושרות אותך את הקודש - אתה תשקע בבוץ. אז שם אני מבין שמוכרחים את משה. הבעיה מתחילה ב-"ערב שבת עם חשיכה"; באים יהודים טובים ומריחים כבר ריח של שבת באויר. ארץ ישראל, גאולה, עצים של הארץ, אדמה של ארץ ישראל, ירושלים - מי צריך עכשיו תפילין?, הרי כולם קדושים! זה לא סתם שבאותה תקופה התחברו כל מיני מושגים קומוניסטיים וסוציאליסטיים ושוויוניים? זה הלך יחד! כל מיני דתנים ואבירמים עם קרח שבאו וטענו - אנחנו כבר בשבת, והרב קוק אומר - יש עם זה רק בעיה אחת, שמי שיוריד את התפילין לפני שבת, לא יגיע לשבת! "יוצא אדם בתפיליו עם חשכה".

קרח, דתן ואבירם אומרים את הדבר הכי מדהים - 'אנחנו באנו לפתור את המשבר שבעם'. הם מציעים פתרון משבר. 'אנחנו נהפוך את המציאות כמות שהיא לשבת. הכל תכלת. לא הגענו לארץ? לא נורא, אנחנו נלמד לחיות את ה' בכל מקום. נעשה מכל מקום ירושלים'. אגב, יש מושג כזה אבל כמה שזה מסוכן אם עושים אותו לא נכון!

צדיק כתמר יפרח

ואיך מסתיימת הפרשה? - לך אל בני ישראל ותגיד להם שכל אחד יביא את המטה שלו, ובשמשה לוקח את מטה אהרן הוא מגלה שהמטה הזה, זה לא יאמן, פורח. האר"י הק' אומר שקרח ראה את עצמו לעתיד לבוא ושעל קרח נאמר בתהילים - "**צַדִּי**ק **כַּתָּמָר יִפְרָ**ח..." (תהילים צ"ב, י"ג), סופי תיבות קר"ח. מטהו יפרח, אבל זה לא היה קרח אלא אהרן. ומטה אהרן מוציא פרחים וציץ וגומל שקדים, דבר שאינו ייתכן יחד בדרך כלל, ומשה לוקח את המטה ומראה לעם ישראל מה אהרן יכול ועומד לעשות מכל אחד ואחת מאיתנו. הוא יכול לקחת מטה, עץ מת, שאין לו סיכוי לפרוח, והוא יכול לעורר בו את החיות מחדש, להוציא ממנו פריחה, ומהפריחה ציץ ומהציץ שקדים, ובארון העדות יהיה מטה עם הפרח, הציץ והשקדים גם יחד, כי התהליך הזה הוא תהליך שמתרחש כל הזמן ורק אהרן, רק הכהן, רק שבט לוי וההתבטלות אל הכהונה הגדולה תאפשר

[4] ולא מגיל מצוות, שהרי מתחילים להניח אותם בפועל גם כמה חודשים לפני הבר מצווה, כל אחד לפי מנהגו – ובלבד שהילד יודע לשמור על גוף נקי.

לכל אחד לגלות את התהליך הזה בעצמו. וצריך לזכור שזה תהליך - אי אפשר לקפוץ או לדלג לשם!

"והשכתי את תלונות בני ישראל מעלי", אבל כדי ש-"תכל תלונתם מעלי" לגמרי - קח את המטה הזה, שים אותו בארון העדות ותגיד להם - 'אתם יודעים מה יש בארון העדות? לוחות, צנצנת המן - ומטה אהרן'. את הלוחות הוריד ה' מהשמיים, את צנצנת המן הוריד משה ואת מטה אהרן שמגלה איך אפשר להרים את הכל בתהליך. רש"י מבאר למה זה היה דווקא מטה שקד ואומר שהשקד ממהר מאד בתהליכים שלו. בסך הכל עשרים ואחד ימים מרגע הפריחה ועד רגע הגמילה, וכך אהרן איש החסד ממהר את זה. שום דבר לא מתעכב אבל התהליך צריך להתרחש.

"כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו?" - כדי להפוך את המצוות למאירות, כדי להעלות כל אחד בקצב שלו. התשובה לשאלה נמצאת במטה והיא נגמרת כאשר המטה נכנס אל הארון למשמרת. גם היום המטה הזה גנוז בעמקי בית המקדש, כמו לוחות העדות שבארון וכמו צנצנת המן. כפי שצנצנת המן מגלה שהאדם יכול להבין שאת כל הגשמיות שלו הוא מקבל רק מהקב"ה והיא ניתנת לו לפי עבודת ה' שלו, לפי עבודת המידות שלו, כפי שהמן ניתן במדבר לכל אחד לפי מה שהוא, כך באותו ארון גנוז גם המטה, ואהרן איש החסד בא ומגלה את זה עם הקטורת שעוצרת את המגפה. אהרן אומר 'אין שום כח בעולם שאני או שבט לוי יכולים לפעול - אלמלא אני בא מבוחו של משה', ואין שום כח בעולם שמשה יכול לעשות את זה אלמלא הוא שולח את אהרן לכך, ורק אך "תכל תלונתם".

משה אמת ותורתו אמת

המדהים בפרשה הפלאית הזו שהיא היחידה בכל חומש במדבר, שאין לה תיארוך. זו פרשה תמידית. גם אם נגיד שהיא אחרי חטא המרגלים עדיין לא ידוע אם זה מיד או אחרי ארבעים שנה.

והפרשה שבאה מיד לאחר מכן היא הפרשה שמלמדת אותנו איך נטהרים מטומאת המוות בשנה הארבעים. כל הפרשה הזו היא פרשת החיים שלנו, וסיומה של הפרשה הוא במשפט "משה אמת ותורתו אמת ואנחנו בדאין", שהוא משפט השיא של הפרשה. בפרשת פנחס כתוב "וּבְנֵי קֹרַח לֹא מֵתוּ" (שם כ"ו, י"א) כי הרהרו תשובה כאשר הם ירדו לאדמה. כן, גם שם הרהור תשובה תופס, ומקום נתבצר להם בגהינום, וזה עצמו הביא אותם לכל שירי בני קרח שבתהילים, כי בניו של קרח ממשיכים לייצג את הרעיון שקרח רצה לייצג אבל אם חלילה הוא בא לפני הזמן הוא יכול להיות הדבר הכי מסוכן בעולם, אך בניו של קרח מייצגים את הרעיון הזה עד שהוא יבוא ויתממש - "לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר. כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה" (תהילים מ"ז, א'-ב'), "כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל" (שם ח'), "שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח. גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ" (שם מ"ח, א'-ב') וכן הלאה. שנזכה לישועות ולנחמות ולגאולה שלמה בקרוב.

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להצלחת ושמירת חיילי צה"ל, לשלום כל היתומים והאלמנות,
לע"נ **כל הנופלים על קידוש ה' באירועי חמלחמה** ולע"נ
רחל שיילה בת **מסעודת הנרייט, עמרם** בן **איידה חיה, פיבי** בת **עליה,**
מאיר בן **רחמים** ז"ל, הר"ר **מרדכי** ב"ר **אריה לייב** ז"ל
ולהבדיל **לרפואת כל הפצועים והחטולים** ובתוכם
פאני פרחה בת **אסתר, חוריה** בת **אורית, אריה** בן **אלי, אלימלך מלך** בן **ציפורה,**
ולזיווג הגון **ליעל רחל** בת **אריאל אסתר**.
להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ לעמנואל – 054-7500516